

YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ DERGİSİ

<http://dergipark.gov.tr/ybs>

Yayın Geliş Tarihi: 08.09.2020

Cilt:6, Sayı:2, Yıl:2020, Sayfa:29-42

Yayına Kabul Tarihi: 13.11.2020

e-ISSN: 2630-550X

Online Yayın Tarihi: 27.12.2020

SOSYAL BİLİMLER ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ DERSLERİNE YÖNELİK GERİ BİLDİRİMLERİ VE GERİ BİLDİRİMLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Ferkan KAPLANSEREN¹

¹İşletme Bölümü, İşletme Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Türkiye

Özet

İşletme ve iktisat gibi sosyal bilimler lisans programlarında okuyan öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı, iş hayatının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmak zorundadır. Bu çalışmada, işletme ve iktisat gibi sosyal bilimler lisans programlarında yer alan temel teknoloji ve bilişim dersleri, öğrenci bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bu çalışma, bir devlet üniversitesinde, 2014-2019 yılları arasında, temel bilgi teknolojileri dersini almış 239 ve yönetim bilişim sistemleri dersini almış 384, toplamda 623 öğrencinin bu dersler hakkındaki geribildirimlerine dayanmaktadır. Toplanan veriye içerik analizi yapılarak olumlu geribildirim, olumsuz geribildirim ve öneri ana kodları altında alt kodlar oluşturulmuştur. Öğrenci bilgi birikimi, dersin mesleki önemi, dersin işleniş yöntemi ve öğretim elemanı, öğrenci geri bildirimlerini belirleyen en önemli faktörler olarak belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilimler, temel bilgi teknolojileri, yönetim bilişim sistemleri, uzaktan eğitim, öğrenci geri bildirimleri.

FEEDBACK OF SOCIAL SCIENCES STUDENTS ON FUNDAMENTAL INFORMATION TECHNOLOGIES AND MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS COURSES AND THE FACTORS AFFECTING FEEDBACK

ABSTRACT

The use of information and communication technologies by students studying in social sciences undergraduate programs such as business and economics must meet the needs of business life. In this study, fundamental technology and informatics courses in social sciences undergraduate programs such as business and economics are evaluated from perspective of students. This study is based on the feedback of 623 students, 239 who have taken the fundamental information technologies course and 384 who have taken the management information systems course in a state university between 2014-2019. Sub-codes were created under the main codes of positive feedback, negative feedback and suggestions by applying content analysis to the collected data. The student knowledge, the professional importance of the course, the method of teaching the lesson and the instructor have been identified as the most important factors that determine the student feedback.

Keywords: Social sciences, fundamental information technologies, management information systems, distance education, student feedback.

GİRİŞ

Yaşamın insan ve toplum üzerindeki etkilerini incelemeyi temel amaç olarak belirleyen sosyal bilimler alanının başlıca disiplinleri arasında yer alan iktisat ve işletme branşları her geçen gün teknoloji ile bağlarını kuvvetlendirmektedir. Genellikle, iktisadi ve idari bilimler ile işletme fakülteleri bünyesi altında bulunan programlarda teknoloji ve bilgisayar bilimlerine dair açılan derslerin önemi de pozitif yönlü artmaktadır. İnternetin ve web teknolojilerinin 1980'ler sonrası gelişimine bağlı olarak,

işletmelere ve ekonomiye yönelik eğitim programlarının ders içeriklerinin her zaman güncel tutularak, dinamik bir yapıda olması bir mecburiyet haline gelmiştir.

1990'lerde işletme okulları, gelişen teknolojinin etkisini ciddi şekilde hissetmeye başlamıştır (Hawawini, 2005; Krovi ve Vijayaraman, 2000). Öğrencilere verilen eğitimin, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı anlamında iş hayatının ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediği yönünde görüşler ortaya çıkmıştır (Krovi ve Vijayaraman, 2000). İşletmelerin ve diğer paydaşların çeşitli beklentileri mevcut müfredatların yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir (Hamilton vd. 2000; Krovi ve Vijayaraman, 2000). Eğitim kurumlarında hissedilen bu tür baskılar zamanla, teknoloji konusunun eğitim programlarına daha fazla entegre edilmesini sağlamıştır. Geçen zamanla birlikte teknoloji, eğitimin veriliş şeklini de etkilemeye başlamış ve 2000'lerde pek çok işletme okulu, öğretim süreçlerine bilişim teknolojilerini eklemiş hale gelmiştir (Reynoldson ve Vibert, 2005).

Öğrencilere e-ticaret becerilerini kazandıran bir müfredatta, hem işletme fonksiyonlarına yönelik uygulamalı bilgi veren hem de web temelli teknoloji yeteneklerini geliştiren derslere ihtiyaç duyulmaktadır (Krovi ve Vijayaraman, 2000: 156). Türkiye'de, işletme yönetimi eğitimi veren ve bilgi-iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere kayıtsız kalmayan pek çok üniversitenin öğretim planlarında, zorunlu ve seçimlik ders statüsünde sunulan teknoloji dersleri bulunmaktadır. Bu dersler, bilgi teknolojileri ve stratejileri, yazılım teknikleri, yönetim bilişim sistemleri, veri tabanı yönetimi, bilgi sistemleri üzerinden veri analizi ve işleme, programlama, karar destek teknolojileri gibi konulara yönelik olarak şekillendirilmiş içeriklere sahiptir.

Üniversite İşletme Okulları Birliği (Assembly of Collegiate Schools of Business (AACSB)), işletme eğitiminde disiplinler arası faaliyetlerin olması gerektiği görüşünü desteklemektedir (AACSB, 2019). Bu faaliyetlerin türünü ve seviyesini belirlemek ise eğitimcilerin cevaplaması gereken en önemli konular arasındadır. Müfredat yönünden bir değerlendirme yapıldığında, bir işletme öğrencisinin, bilişim ve teknoloji konuları ile mühendislik disiplininden ne ölçüde faydalanması gerektiğine karar verirken ciddi bir planlama sürecini takip etmek gerekmektedir.

Teknolojinin öğretme ve öğrenme platformlarına entegrasyonu iyimser ve kötümser bakış açılarını geliştirmiş, işletme müfredatlarının yeni derslerle güncellenmesi ve e-öğrenme platformlarının oluşturulması, avantajlarla beraber bazı kaygıları da getirmiştir. İyimser görüşler, teknolojiyi başarılı bir şekilde süreçlerine ve programlarına entegre eden işletme okullarının, daha az ve verimli kaynak kullanımı ile daha çok öğrenciye ulaşabileceği fikrini desteklemektedir. Dahası, sanal öğrenme ortamları, eğitimciler, öğrenciler ve eğitim platformları arasındaki mesafe sınırını ortadan kaldırmaktadır (Hawawini, 2005). Diğer taraftan kötümser görüşler, teknoloji yatırımlarının kurumları ciddi kaynak arayışı içine soktuğunun altını çizmektedir. Etkin işleyen sistemlerin kurulmaması, kurulan sistemlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmaması ise kullanıcıların başarı ve memnuniyet düzeylerine olumsuz yansıtılabilmektedir.

Öğrencilerin eğitimler, programlar ve dersler hakkındaki kalite algılarının memnuniyetlerini olumlu etkilediği ve memnuniyetin de kurum imajını olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Ali ve Katz, 2016). Öğrencilerin öğrenme tarzlarını, beklentilerini ve ihtiyaçlarını anlamadan, etkili bir öğretim tasarımı oluşturmak da mümkün değildir (Mupinga, Nora, ve Yaw, 2006). Bu araştırmanın amacı, temel teknoloji ve bilişim derslerinin, içeriklerinin, öğrenme platformlarının, öğrenci ve öğretim elemanlarının rollerinin öğrenci bakışıyla değerlendirilmesi, olumlu ve olumsuz görüşler ile önerilerin ortaya konmasıdır. Ayrıca öğrenci geri bildirimlerine etki eden faktörlerin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Bu çalışma bulgularının altı yıl toplanan veriye dayanması, öğrencilerin temel teknoloji ve bilişim derslerine yönelik görüşlerini yansıtması, Covid-19 salgını ile önemi daha da artan e-öğrenme platformlarını kullanacak tüm paydaşlara, planlama ve uygulama süreçlerinde rehberlik etmesi açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde öncelikle literatür taramasına yer verilecek, sonrasında araştırmanın yöntemi anlatılacak, bulgular açıklanacak, sonuç ve öneriler bölümü sunulacaktır.

LİTERATÜR TARAMASI

Teknoloji ve bilişim, işletme ve iktisat gibi lisans programlarında temelde iki şekilde yer almaktadır. Bunlardan ilki sektöre yönelik ihtiyaç duyulan teknik ve pratik bilginin temel bilgi ve teknoloji dersleri yoluyla öğrencilere aktarılması, ikincisi ise teknoloji ve bilişim olanaklarını kullanarak, e-öğrenme platformları üzerinden öğrencilerle etkileşime geçilmesidir. Martins vd. (2019)'nin, elektronik eğitim yönetim sistemlerinin öğrenciler açısından net faydaları üzerine yaptıkları çalışmada, yükseköğretim kurumlarının da kaliteli elektronik eğitim yönetim sistemlerine sahip olmaları gerektiğini vurgulamışlardır.

Günümüzde bilgi ve beceri anlamında donanımlı, iş hayatının olası zorlukları ile başa çıkmaya hazır ve güçlü vizyona sahip yönetici adayları yetiştirmeyi hedefleyen işletme programları; temel program kazanımlarına, ders planlarına ve öğrenim çıktıklarına teknolojiyi entegre etmek durumundadır. Bu noktada, sektörün işletme öğrencilerinden beklentilerini anlamak önem taşırken, öğrencilerin de bu beklentileri karşılayacak şekilde donanımlı olmaları gerekmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojisi okuryazarlığı konusunda, işletmelerin insan kaynakları bölümlerinde çalışan kişilerin görüşleri ile Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan 25 işletme lisans programının akademisyenlerinin görüşlerini karşılaştıran Ali ve Katz (2010), işletmelerin önem verdiği pek çok okuryazarlık kriterinin, akademisyenler tarafından öğretilen kriterler arasında yer almadığını belirlemiştir. Bu bulgular programların, sektörün bilgi iletişim teknolojileri okuryazarlığı beklentilerini tam olarak karşılayacak şekilde tasarlanmadığını ortaya koymuştur.

Bilgi teknolojileri alanındaki profesyonellerin sahip olması gereken becerileri araştıran Gallagher vd. (2010), bilgi teknolojileri ile ilişkisi olmayan 94 firmanın 104 yöneticisi ile görüşme yapmıştır. Bu görüşmeler neticesinde, uzmanların teknik ve teknik olmayan becerilere sahip olması gerektiği yönünde beklentiler ortaya çıkmış, teknik beceriler arasında, sistem analizi, sistem tasarımı ve bilgi teknolojileri mimarisi becerilerinin olduğu belirlenmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan bir işletme kolejinin öğrencilerinden veri toplayan Downey, McGaughey, ve Roach (2011), bu öğrencilerin temel alan (yönetim bilişim sistemleri, finans, işletme, iktisat, muhasebe, sigorta, pazarlama ve yönetim) seçimlerini etkileyen faktörlerin en güçlüsünün alana duyulan ilgi olduğunu belirlemiştir. İş fırsatları ve güvenliği, toplumsal ve kişisel imaj, yetenek, alanın zorluğu ve iş yükü durumu diğer faktörler olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın önemli bulgularından biri, bu faktörler arasında yer alan toplumsal imajın, yönetim bilişim sistemleri (YBS) dışındaki alanların öğrencileri tarafından önemli bir faktör olarak görülmemiş olmasıdır. Aynı çalışma, öğrencilerin yönetim bilişim sistemleri alanını seçmeleri konusunda öğretim elemanları tarafından pek fazla teşvik edilmediklerini ortaya koymuştur. Bu durumun, bu alandaki derslerin zorlayıcı oluşuna, bazılarının fazlaca çalışma gerektirmesine ve teknolojinin bir oyun ve eğlence aracı değil, çalışma konusu olmasına bağlanabileceği şeklinde açıklanmıştır.

Havelka vd. (2004), İşletme öğrencilerinin ana dalı (pazarlama, finans vb.) ve bilgisayar deneyimi faktörlerinin bilgisayar kullanımına yönelik kaygı seviyelerini etkileyebildiğini belirlemiştir. Karsten ve Schmidt (2008) öğrencilerin geçmişe göre daha fazla bilgisayar deneyimi elde ettikleri, bilgisayarı daha fazla kullandıkları ve bilgisayar kullanımı gerektiren dersleri daha fazla seçtiklerini belirlemiştir.

E-öğrenme platformları üzerinden öğrencilerle etkileşime geçebilmek için kullanılan teknoloji ve bilişim sistemleri son asırda sürekli bir değişime uğramıştır. Uzaktan eğitim sürecinin geçmişi

incelendiğinde, 1920'lerde radyo, 1930'larda ise televizyon aracılığıyla çeşitli derslerin verildiği bilinmektedir (Wang, Shannon ve Ross, 2013). Mevcut teknolojiler, eğitim yöntemlerini şekillendirmekte ve çevrim içi platformları öğretme ve öğrenme süreçlerine dâhil ederek, çevrim içi uzaktan eğitim yöntemini kurumlar ve öğrenciler için bir seçenek haline getirmektedir.

Günümüzde eğitim kurumları iki farklı türde çevrim içi ders hizmeti verebilmektedir. Bunlardan ilki, ilgili dersi alan öğrencilerin aynı anda sisteme bağlanıp iletişim kurabildikleri eşzamanlı dersler, ikincisi ise öğrencilerin bağımsız olarak sisteme girip çalışmalarını yapabildikleri eşzamanlı olmayan derslerdir (Tallent-Runnels, 2006). Yükseköğretim kurumları çevrimiçi ders hizmeti vermenin ötesinde teknolojik gelişmeleri ve öğrenci profilini de dikkate almalıdır. Yükseköğretim kurumları, kişiye özel çevrimiçi fırsatları verebilecek, çoklu platform desteği olan ve çeşitli türde teknolojik cihaza hizmet verebilen uzaktan eğitim platformları geliştirmelidirler (Fırat ve Bozkurt, 2020).

Bulut bilişim sayesinde, yer ve mekân bağımsız hizmet verebilen e-öğrenme platformları, üniversitelerin eğitim ve öğretim alanındaki maliyetlerini de düşürerek daha fazla kullanıcıya daha etkin bir şekilde ulaşmaktadır. Yasal zorunluluklara ve ekonomik nedenlere bağlı olarak açık, özel ve karma bulut bilişim sistemleri kullanılmaktadır.

Çevrim içi eğitim sistemleri üzerine yapılan çalışmalarda, araştırmacılar genellikle yüz yüze eğitim verilen ortamlar ile çevrim içi ortamları kıyaslamakta ve öğrenme konusunda farklılıklar olup olmadığını anlamaya çalışmaktadır (Lyons, Reysen ve Pierce, 2012). Yazında yer alan çalışmaları inceleyen Fu (2013), genel olarak bilişim teknolojilerinin entegrasyonu ile eğitimde yaratıcı öğrenme ortamlarını, öğrenci merkezli öğrenmeyi, birlikte ve paylaşarak öğrenmeyi, ders kaynaklarına kolayca ulaşmayı sağladığını anlatmıştır.

Accenture (2015) dijital öğrenme raporunda, dijital öğrenme üzerine bazı konulara vurgu yapılarak, konu içeriklerinin düzgün şekilde planlanması ve eğitimi verecek kişinin dijital öğrenme konusunda pedagojik yöntemleri bilmesi ve uygulaması durumunda, sınıf içi öğrenme ortamlarında ulaşılan öğrenim çıktıklarına ulaşmanın mümkün olduğu açıklanmıştır. Bu yöntemle, eğitimcilerin toplam ders verme süresi azaltılarak, öğrencileri yönlendirme ve tavsiye verme çalışmalarına daha fazla vakit ayırabilecekleri de belirtilmiştir.

Eğitime, teknoloji ve uzaktan eğitim sistemlerinin entegre edilmesi yoluyla pek çok avantaj sağlanması mümkün olmakla birlikte, yazında yer alan bazı çalışmalar, öğrenci deneyimlerinin çeşitlenebildiğini göstermektedir. Öğrencilerin çevrim içi öğrenme deneyimleri üzerine bir araştırma yapan Wang vd. (2013) özetle üç önemli bulguya ulaşmıştır. Bunlardan birincisi, daha önceden çevrim içi öğrenme deneyimi olan öğrencilerin daha etkili öğrenme stratejilerine sahip olma eğiliminde olması ve ders için motivasyonlarının yüksek olmasıdır. İkinci olarak, öğrencilerin çevrim içi öğrenme motivasyonları yüksek olduğunda, teknoloji öz yeterliliğinin ve ders memnuniyetinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Üçüncüsü, teknoloji öz yeterliliği ve ders memnuniyeti yüksek öğrencilerin daha yüksek final notları aldığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin çevrim içi uzaktan eğitim konusundaki beklentilerini araştıran Mupinga, Nora ve Yaw (2006), öğrenciler tarafından en çok tekrarlanan beklentilerin, dersi veren öğretim üyesi ile iletişim kurabilmek, eğitmenin geribildirimleri ve zorlayıcı çevrim içi dersler olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğrenciler öğrenme platformlarında tek başına kalmış gibi hissetmek istememekte, eğitmenin ulaşılabilirliğini beklemektedir. Öğrenciler, geribildirim kapsamında, verdikleri ödevlerin hızlıca notlandırılmasını istemektedirler. Ayrıca öğrenciler, çevrim içi derslerin, geleneksel yöntemle yüz-yüze verilen dersler kadar zorlayıcı olmasını beklemektedirler. Aynı çalışmada araştırmacılar, öğrenciler tarafından en sık tekrarlanan ihtiyaçları teknik yardım, esnek ve anlayışlı eğitmenler, ileri

ders bilgisi ve örnek ödevler olarak belirlemişlerdir. Bununla birlikte, tüm çevrim içi dersler için aynı ders yönetim platformunun kullanılması, ek kaynak materyaller verilmesi ve yerleşke öğrencileri ile eşit tanınması diğer ihtiyaçlar arasında yer almaktadır.

Öğrencilerin mezun olduklarında kullanabilecekleri kurumsal yazılımların, eğitimleri boyunca kayıtlı oldukları lisans programlarında ulaşılabilir olması önem taşımaktadır. İşletme okullarında kurumsal kaynak planlaması yazılımı olan SAP'nin işletme bilişim sistemleri dersine entegre edilmesi öğrenci memnuniyeti ve öğrenme çıktılarını etkilemektedir (Chimgee vd. 2020).

Öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitim sistemi ile verilen derslere yönelik endişelerini araştıran Hara (2000), yaşanan teknik problemlerin, ders içeriklerinin ve eğitmenin öğrenciler ile iletişimi nasıl yönettiğinin endişe ve sıkıntıların temelinde yatan nedenler olduğunu belirlemiştir. Öğrencilerin, eğitmenin e-öğrenme platformu deneyimine, rehberlik ve destek hizmetlerine yönelik yaptıkları değerlendirmeler, ders başarılarını ve ders memnuniyetlerini etkileyen en önemli faktörler olarak belirlenmiştir (Paechter, Maier ve Macher, 2010).

Muhasebe öğrencilerinin bilişim teknolojileri üzerine görüşlerini inceleyen Marriott vd. (2004), öğrencilerin internet üzerinden eğitim almaya pek de gönüllü olmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Öğrenciler bu tür bir sistemde, eğitmeni ile kişiselleştirilmiş bir etkileşim içine giremeyeceklerinden endişe etmektedir. Sun ve Rueda (2012)'nin çalışmaları ilk kez uzaktan eğitim yöntemiyle ders alan öğrencilerin duygusal bağlılıklarının daha düşük olduğunu göstermiştir. Sander vd. (2000)'nin, işletme, psikoloji ve sağlık alanında eğitim alan öğrencilerle yaptıkları çalışmada, dersi veren öğretim elemanına dair en önemli algılanan faktörler, öğretme becerileri ve gerektiğinde ulaşılabilirlik olarak belirlenmiştir.

Bir başka uzaktan eğitim çalışmasında, Finnegan, Morris ve Lee (2008) öğrencilerin başarılı olabilmeleri için çevrim içi aktivitelere katılmaları ve kendilerinden beklenen çalışmaları yapmak için zaman harcamaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir çalışmada, Eom, Wen ve Ashill (2006), çevrim içi öğretimde algılanan öğrenim çıktılarını etkileyen iki faktörün, eğitmenin geribildirimleri ile öğrencinin yatkın olduğu öğrenim yöntemi olduğunu belirlemişlerdir.

İncelenen çalışmaların bulgularında belirtildiği üzere, öğrencilerin uzaktan eğitim sistemlerine yönelik geribildirimleri ve beklentileri sınıf içi ortamda yüz yüze verilen derslerden farklılık veya benzerlik gösterebilmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel yöntemlerle veri toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile veri analizi yapılmıştır. Bu yöntem, öğrencilerin görüş, algı ve yaklaşımlarını derinlemesine anlamaya ve belirli kod başlıkları altında sınıflandırmaya yardımcı olmuştur. Berg ve Lune (2012), içerik analizi çalışmalarının nitel ya da nicel olarak sınıflandırılmasının pek doğru olmadığını, aynı anda hem nitel hem de nicel olabileceğini belirtmektedir. Nitel çalışmalarda verilerin sayılarla ifade edilmesi, kategoriler arasında karşılaştırma yapmaya imkân vermesi açısından faydalı olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmanın veri toplama sürecinin uzunlamasına (longitudinal) oluşu, kod tekrar sayılarının belirlenmesini ve kıyaslama yapılmasını önemli hale getirmiş, çalışmanın analiz kısmında bazı tanımlayıcı istatistikleri kullanarak kısmi nicel özellik de kazandırmıştır.

Bu çalışmanın örnekleme, Ege Bölgesi'nde yer alan bir devlet üniversitesinde, temel bilgi teknolojileri (TBT) dersini almış 239 ve yönetim bilişim sistemleri (YBS) dersini almış 384, toplamda 623 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrenciler lisans düzeyinde eğitim veren işletme ve iktisat gibi sosyal bilimler programlarına kayıtlıdır. Çalışma için bu derslerin belirlenmiş olma nedeni, öğrenci geri bildirimlerinin baskın çoğunluğu temel bilgi teknolojileri ve yönetim bilişim sistemleri dersleri

hakkında olmasıdır. İki ders de “zorunlu” statüdedir. Araştırmanın yapıldığı eğitim kurumunda, TBT uzaktan, çevrim içi eğitim yöntemi ile verilen bir ders, YBS ise klasik yöntemle, sınıf içi ortamda yüz yüze verilen bir derstir.

İnsanların teknoloji algısı, direnci ve aşinalığı gibi konular zamanla değişim gösterebilmektedir. Dolayısıyla, bu değişim öğrencilerin derslere yönelik yaklaşımlarını da etkileyebilmektedir. Bu çalışma uzun dönemli bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Öğrencilerden 2014-2019 yılları arasında bilgisayar bilimleri ve teknoloji konularını içeren dersler hakkında geribildirim toplanmıştır. Bu yöntem, geçen zamanla birlikte öğrencilerin derslere olan yaklaşımlarındaki benzerlik ve farklılıkların tespitini yapmak amacıyla kullanılmıştır. Araştırmanın odaklandığı temel konuların bilgisayar ve teknoloji olması, verilerin uzun dönemde toplanmasının önemini artırmıştır.

Veri toplamak amacıyla ilgili yılların ikinci dönemlerinin son haftalarında sınıflarda, öğrencilerin bilgisayar bilimleri ve teknoloji konularını içeren dersler hakkındaki görüşlerini geribildirim şeklinde yazmaları istenmiş, toplanan verilerin bilimsel bir araştırmada kullanılacağı belirtilmiştir. Öğrencilere “Almış olduğunuz bilgisayar bilimleri ve teknoloji konularını içeren dersler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” şeklinde açık uçlu, tek bir soru sorulmuştur. Böylece, öğrencilerin görüşlerini oluşturan ve etkileyen konular hakkında daha kapsamlı veriye ulaşılması hedeflenmiştir. Öğrenciler geri bildirimlerini bireysel olarak yazmışlardır. Bilimsel araştırmalarda etik ihlallerinin yapılabileceği olası aşamalardan biri veri toplama aşamasıdır (Merriam, 2015). Bu süreçte, hiçbir etik ihlale yer olmadığını göstermek ve öğrencilerin düşüncelerini rahatça ifade edebilmelerini sağlamak için öncelikle çalışmanın amacı açıklanmış ve devamında öğrencilerden, görüşlerini aktardıkları kâğıtlara isimlerini veya herhangi kişisel bilgilerini (yaş, cinsiyet, bölüm vb.) yazmamaları özellikle istenmiştir. Dolayısıyla örnekleme yönelik demografik veriler çalışmada yansıtılmamıştır. Araştırma etiği konusundaki bir diğer önemli husus, bu araştırmanın yapıldığı kurumdan, çalışmanın yapılabilmesi için gerekli etik izninin alınmış olmasıdır. Bununla birlikte, bulgular üzerinde bir etkisi olmadığından, kurum adı çalışmada paylaşılmamıştır. Literatürde yer alan eğitim kurumlarında yapılmış pek çok çalışmada, benzer şekilde kurum adının paylaşılmadığı görülmektedir (örn. Lyons, Reysen ve Pierce, 2012; Shotick ve Stephens, 2006).

Nitel çalışmalarda veri analizi titiz bir çalışma yapmayı ve süreci iyi planlamayı gerektirmektedir. Merriam (2015), verilerin sınıflandırılması ve kategorilerin oluşturulmasına başlayan araştırmacıların çok sayıda kategori oluşturacağını, zaman ilerledikçe kategorilerin yer değiştirebileceğini, bazı kategorilerin tamamen kalkıp bazılarının da eklenebileceğini belirtmektedir. Bu çalışmanın veri analizi sürecinde de benzer durumlar oluşmuştur. Kodlama aşamasında Corbin ve Strauss (1990)’un bahsetmiş olduğu, gömülü teori çalışmalarında kullanılan açık, eksen ve seçici kodlama yapılmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle veri analitik bir şekilde kodlara ayrılmıştır. Daha sonra kategoriler ve alt kategoriler arasındaki ilişki ağı tespit edilmiştir. Son olarak da tüm kategoriler çekirdek kod etrafında bir araya getirilmiştir (Corbin ve Strauss, 1990: 12-14). Kodlama çalışmaları yapılırken, verilere duyarlı bir şekilde yaklaşmış, eldeki tüm veriyi içine alabilecek kategoriler oluşturulmuş, ilgili veri yalnızca ait olduğu tek bir kategoriye yerleştirilmiş ve kavramsal açıdan kategoriler içinde ve arasında uyum sağlanmış, böylelikle Merriam (2015: 177)’in veri analizi ölçütlerine uyulmuştur. Bu çalışma için özel bir nitel veri analizi yazılımına gerek duyulmamıştır. Ana kodlar ve alt kodlara dair tekrarlanma sıklığı, çeteleme yöntemi ile elde edilmiştir. MS Excel yazılımı kullanılarak, tanımlayıcı istatistik değerlerine ulaşılmıştır.

Eğitim de dâhil olmak üzere pek çok disiplinde, araştırmacıların karşılaştıkları bir zorluk, yorumların güvenilirliğine karar vermek konusundadır (Schwandt, Lincoln ve Guba, 2007). Lincoln ve Guba (1985’ten aktaran Schwandt, Lincoln ve Guba, 2007: 12; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 264), inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramlarının sorgulanması yoluyla bu

kararın verilebileceğini anlatmaktadır. Bu çalışmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla araştırmacı Yıldırım ve Şimşek (2006) tarafından belirtilmiş olan, araştırmacı yorumlarının gerçek durumu yansıtması ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Bu amaçla, nitel veri analizinde uzman olan bir başka araştırmacı, öğrenci geri bildirimlerinin yazılı olduğu 20 metni incelemiş ve kendi kategorilerini oluşturmuştur. Sonrasında, araştırmacılar kodlarını karşılaştırmış, üzerinde uzlaşılan kod sayısının (11) toplam kod sayısına (12) oranı 0,91 olarak hesaplanmıştır. Kodlar arasında %90'ın üzerinde uyum tespit edilmiştir. Böylece Miles ve Huberman (1994)'ın kodlayıcılar arasında güvenilirlik oranı önerisi oranına ulaşılmıştır. Bu kontrol çalışmasının sonrasında araştırmacı analizlerine devam etmiştir. Bir sonraki bölümde analizlerden elde edilen bulgulara yer verilecektir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, öğrenci geri bildirimlerinden alınmış örnek ifadeler ve bu ifadelerin nasıl kodlandığına, sonrasında ise temel bilgi teknolojileri ve yönetim bilişim sistemleri derslerine ait bulgulara yer verilecektir. Tablo 1'de farklı yıllarda 8 öğrenci geri bildiriminden alınmış örnek ifadelerin, yöntem bölümünde belirtildiği şekilde, kodlarına nasıl ayrıldığı verilmiştir. Öncelikle ifadeler 3 görüş koduna, sonrada alt kodlara ayrılmıştır.

Tablo 1. Öğrenci geri bildirimlerinden alınmış örnek ifadeler ve kodları.

Sıra	Örnek ifade	Ders	Yıl	Görüş Kodları	Alt Kodlar
1	Öğretmen öğrenci iletişimi yüksek bir ders, hoca öğrencilere sorular sorarak onları derse katmaya çalışıyor ama öğrenciyi germeden.	YBS	2019	Olumlu	Öğretim elemanı
2	Dersin programımızda olması güzel fakat online değil sınıfta yapılmasını tercih ederdim. Online sistemin kendi açımdan konuşacak olursam bir faydası olduğunu düşünmüyorum.	TBT	2018	Öneriler	Yüz yüze eğitim
				Olumsuz	Uzaktan eğitim
3	Seçmeli derslerden biri haline gelince öğrencilere faydalı olacağını düşünüyorum.	YBS	2018	Öneriler	Seçmeli ders
4	Ders gereklidir ancak öğrenciye kazanımları çok düşüktür. ... dersin işlenişinde reform yapılmalı bilgisayar laboratuvarında bir hoca eşliğinde daha verimli hale getirilecek şekilde değişimler yapılmalıdır.	TBT	2017	Olumsuz	Ders çıktıkları
				Öneriler	Yüz yüze eğitim
5	Dersin ilk haftası bu derse başlamadan önce neleri bilmelisiniz şeklinde outline [uzaktan eğitim platformunun nasıl kullanılacağı bilgisi] verilebilir.	TBT	2016	Öneriler	Bilgilendirme
6	Değişen dünyanın ve işletmelerin gereği olduklarını bilmeme rağmen neden bilmiyorum YBS gibi dersler ilgimi çekmiyor. Bu yüzden yeterli araştırma, çalışma ve çabayı göstermek konusunda bireysel olarak yetersiz kalıyorum.	YBS	2015	Olumlu	Mesleki önem
				Olumsuz	Derse olan ilgisizlik
7	Genel öğrenci yapısı olarak anlattığımız şeylerin çoğunu ilk defa duyuyoruz. Bu yüzden, mesela anlatırken önce ufak bir Türkçe açıklama yapıp sonrasında İngilizce anlatıma dönülebilir.	YBS	2014	Olumsuz	Bilgi eksikliği
					Öğretim dili
8	Sonuçta bilgisayar günümüzün önemli bir parçası ve mesleki hayatımızda da elbet karşımıza çıkacaktır. Bilgisayar kullanımını iyi bilmek bizi diğer rakiplerimizden daha öne götürecektir.	TBT	2014	Olumlu	Mesleki önem

Altı yıllık veri, ders bazında öne çıkan geri bildirimler açısından değerlendirilmiştir. Geri bildirimlerin incelenmesiyle oluşturulan kodlar Tablo 2 ve Tablo 3'te "Görüş Kodları (GK)" başlığı adı altında, "olumlu", "olumsuz" ve "öneri" başlıklarıyla verilmiştir. Her görüş kodunun altında "Alt Kodlar (AK)" listelenmiştir. Yıl bazlı toplam geri bildirimde bulunan öğrenci sayısı "n" ile, alt kodlara dair geri bildirim frekansı "f" ile gösterilmiştir. Geri bildirim tekrar sayısının, toplam yıl bazlı geri bildirimde bulunan öğrenci sayısına göre yüzdeliği "%" sembolüyle, bu yüzdeliklerin altı yıllık ortalamaları ise "% Ort" kısaltması ile gösterilmiştir.

Temel bilgi teknolojileri dersi bulguları Tablo 2'de sergilenmektedir. Olumlu geri bildirimler, mesleki önem ve uzaktan eğitim; olumsuz geri bildirimler, derse olan ihtiyaç, uzaktan eğitim, ders çıktıları ve ders değerlendirme yöntemi; öneriler ise uygulama, yüz yüze eğitim ve bilgilendirme alt kodlarından oluşmaktadır. Alt kodlar öğrencilerin kendi ifadeleriyle oluşturulmuştur.

Tablo 2. Temel Bilgi Teknolojileri Dersi İçin Yıllık Geri Bildirim Kodları Frekans Ve Yüzdeler Dağılımları.

GK	Yıl	2014		2015		2016		2017		2018		2019		% Ort
	n	20		47		25		33		56		58		
	AK	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
OLUMLU	Mesleki önem	15	75,00	22	46,81	3	12,00	7	21,21	22	39,29	15	25,86	36,69
	Uzaktan eğitim	0	0,00	3	6,38	0	0,00	1	3,03	3	5,36	4	6,90	3,61
OLUMSUZ	Derse olan ihtiyaç	0	0,00	41	87,23	20	80,00	23	69,70	25	44,64	13	22,41	50,66
	Uzaktan eğitim	15	75,00	31	65,96	13	52,00	12	36,36	18	32,14	13	22,41	47,31
	Ders çıktıları	6	30,00	19	40,43	10	40,00	18	54,55	25	44,64	15	25,86	39,25
	Ders değerlendirme yöntemi	0	0,00	15	31,91	0	0,00	3	9,09	17	30,36	40	68,97	23,39
ÖNERİLER	Uygulama	8	40,00	23	48,94	0	0,00	0	0,00	20	35,71	15	25,86	25,09
	Yüz yüze eğitim	0	0,00	0	0,00	0	0,00	9	27,27	20	35,71	12	20,69	13,95
	Bilgilendirme	0	0,00	6	12,77	9	36,00	1	3,03	1	1,79	4	6,90	10,08

Mesleki önem kodu ile dersin öğrencilerin gelecekteki meslekleri açısından önemli olduğu kastedilmektedir. *Uzaktan eğitim* bazı öğrencilerin olumlu bazı öğrencilerin ise olumsuz geri bildirimlerini yansıtan, eğitim platformuna dair bir alt koddur.

Derse olan ihtiyaç kodu öğrencilerin derse olan ihtiyaçlarına dair olumsuz bir koddur. *Ders çıktıları* kodu ile öğrencilerin hedefledikleri ders çıktılarının karşılanmadığı görüşü ifade edilmiştir. *Değerlendirme yöntemi* kodu ile dersin işlenişinin ve sınav, ödev, kısa sınav ve benzerinin değerlendirilmesine yönelik olumsuzluklar anlatılmıştır.

Öneriler görüş kodunun alt kodu olan *uygulama* kodu ile derse ait bilgisayar uygulamalarının sayısının artırılması gerektiği belirtilmiştir. *Yüz yüze eğitim* kodu ile dersin sınıf içi ortamda etkileşimli verilmesinin faydalı olacağı görüşü anlatılmıştır. *Bilgilendirme* kodu ile çevrim içi platformun nasıl kullanılacağı ve derse yönelik teknik özelliklerin neler olduğu hakkında bilgi verilmesi kastedilmiştir.

Olumlu geri bildirimlere bakıldığında, yüzdelerik ortalama olarak en fazla vurgulanan ifade, TBT dersinin mesleki açıdan önemlidir (%36,69). Bu görüş, dalgalanma göstermekle birlikte yıllar geçtikçe daha az ifade edilmiştir. Uzaktan eğitime olumlu bakan öğrenci yüzdelerik ortalaması (%3,61) uzaktan eğitime olumsuz bakan öğrenci yüzdelerik ortalamasına (%47,31) kıyasla oldukça azdır. Fakat yıllara göre uzaktan eğitime olumsuz bakan öğrenci sayısı tedricen azalma göstermektedir. Öğrenci geri bildirimleri, uzaktan eğitimin bazı yönleriyle beklentileri karşılamadığı ya da öğrencilerin uyum sağlamakta zorlandığı yönündedir. Öğrenciler yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitimi aynı anda tecrübe etme imkânına sahip oldukları için ders öğretim elemanı ile etkileşimin eksik olduğunu, teknolojik altyapının özellikle öğrenci tarafında yetersiz kaldığını, uzaktan eğitim araçlarının gerek öğretim elemanı gerek öğrenci açısından verimli kullanılmadığını, laboratuvar uygulaması olacak derslerin uzaktan eğitimde yetersiz kaldığını düşünerek, almış oldukları uzaktan eğitimin bazı eksikliklerini vurgulamışlardır.

Derse olan ihtiyaç, gerek olumsuz görüşler açısından gerekse TBT dersi için yapılan tüm ifadeler açısından en fazla vurgulanan görüş (%50,66) olmasına rağmen, bu ifadenin olumsuz olarak vurgulanma sayısı tedricen azalma göstermektedir. Geri bildirimlerde, öğrencilerin %39,25'i ders çıktılarının karşılanmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %23,39'u ise ders değerlendirme yöntemlerini olumsuz olarak ifade etmiştir. Olumsuz geri bildirim alt kodu olan "ders değerlendirme yöntemi" frekansı 2019 yılında en yüksek değere (%68,97'ye) ulaşmıştır. TBT dersi bilgisayar birimleri, yazılım çeşitleri, ağ teknolojileri ve veri tabanı yönetim sistemleri gibi temel bilgi teknolojileri konularından oluştuğu için lise veya daha erken öğrenim dönemlerinde benzer konuları orta öğretim okullarında öğrenme ya da çalışma fırsatını bulmuş öğrenciler, bu dersin kendilerine özellikle bilgi ve beceri açısından fazladan bir katkı sağlamadığını, dolayısıyla TBT dersinin gereksiz veya yararsız olduğunu düşünerek, bu dersi lisans eğitimi içerisinde almanın zaman kaybı olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmanın yapıldığı üniversitede muafiyet sınavı isteğe bağlı olarak mevcuttur fakat bu çalışma için geri bildirimde bulunan öğrenciler TBT dersini almışlardır.

TBT dersi için öneri ifadelerinin başında bilgisayar uygulama sayısının artırılması gelmektedir (%25,09). Dersin sınıf içi ortamda öğretim elemanı ile etkileşimli olması gerektiği vurgulanmıştır (%13,95). Çevrim içi platformun nasıl kullanılacağı ve derse yönelik özelliklerin ne olduğu hakkında bilgi verilmesi gerektiğini ifade eden öğrenci yüzdelerik ortalaması %10,08 iken 2016 yılından sonra, ifade yüzdesi ortalamasının altında kalmıştır. Uzaktan eğitim yöntemiyle verilen TBT dersinin bazı öğrencileri, bu dersin sınıf içi ortamda yüz yüze verilmesi gerektiğini ve bu yönde bir düzenleme yapılmasını beklediklerini ifade etmişlerdir.

Yönetim bilişim sistemleri (YBS) dersi bulguları Tablo 3'te sergilenmektedir. Olumlu geri bildirimler mesleki önem, ders çıktıları ve öğretim elemanı; olumsuz geri bildirimler dersin zorluğu, bilgi eksikliği, derse olan ilgisizlik ve öğretim dili; öneriler ise uygulama, sadeleştirme ve seçmeli ders alt kodlarından oluşmaktadır. YBS dersinin alt kodları da öğrencilerin kendi ifadeleriyle oluşturulmuştur.

Alt kodlardan *mesleki önem* kodu ile dersin meslekleri açısından önemli olduğu; *ders çıktıları* kodu ile öğrencilerin hedefledikleri ders çıktıalarının üzerinde bir memnuniyet sağladığı; *öğretim elemanı* kodu ile öğretim elemanının etkileşimli, eğlenceli, enerjik olması ve derse olan ilgiyi artırması ifade edilmiştir.

Dersin zorluğu kodu ile ders içeriğinin öğrencilere, mesleki derslerine oranla daha zor gelmesi; *bilgi eksikliği* kodu ile YBS dersi için gerekli olan teknik bilgi altyapısının eksikliği; *derse olan ilgisizlik* kodu ile bilgi eksikliğinden kaynaklanan ilgisizlik; *öğretim dili* kodu ile dersin yabancı dilde verilmesinin dezavantajları kastedilmiştir.

Uygulama kodu ile derse ait bilgisayar uygulamalarının artırılması; *sadeleştirme* kodu ile ders içeriğinin karmaşıklığından basite indirgenmesi; *seçmeli ders* kodu ile YBS dersinin zorunlu ders statüsünden çıkartılıp seçmeli ders statüsüne alınması kastedilmiştir.

Olumlu görüş yüzdelik ortalamalarına bakıldığında, en yüksek değere mesleki önem ifadesi (%41,59) sahipken, bu değeri ders çıktıkları (%13,12) ve öğretim elemanı (%8,97) ifadeleri takip etmektedir. Mesleki önem ifadesi aynı zamanda YBS dersi için vurgulanmış tüm ifadeler arasında en yüksek yüzdelik ortalamaya sahiptir.

Tablo 3. Yönetim Bilişim Sistemleri Dersi İçin Yıllık Geri Bildirim Kodları Frekans Ve Yüzdelik Dağılımları.

GK	Yıl	2014		2015		2016		2017		2018		2019		% Ort
	n	20		47		25		33		56		58		
	AK	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
OLUMLU	Mesleki önem	39	67,24	22	28,57	23	38,33	25	36,76	14	19,44	29	59,18	41,59
	Ders çıktıkları	12	20,69	5	6,49	5	8,33	8	11,76	5	6,94	12	24,49	13,12
	Öğretim elemanı	5	8,62	6	7,79	2	3,33	5	7,35	6	8,33	9	18,37	8,97
OLUMSUZ	Dersin zorluğu	10	17,24	18	23,38	18	30,00	10	14,71	8	11,11	4	8,16	17,43
	Bilgi eksikliği	11	18,97	15	19,48	14	23,33	7	10,29	1	1,39	11	22,45	15,99
	Derse olan ilgisizlik	16	27,59	1	1,30	4	6,67	8	11,76	3	4,17	5	10,20	10,28
	Öğretim dili	2	3,45	4	5,19	9	15,00	1	1,47	2	2,78	0	0,00	4,65
ÖNERİLER	Uygulama	21	36,21	13	16,88	15	25,00	14	20,59	8	11,11	18	36,73	24,42
	Sadeleştirme	12	20,69	0	0,00	0	0,00	2	2,94	10	13,89	1	2,04	6,59
	Seçmeli ders	5	8,62	3	3,90	0	0,00	3	4,41	5	6,94	3	6,12	5,00

Olumsuz görüş yüzdelik ortalamalarına bakıldığında, en yüksek değere dersin zorluğu ifadesi (%17,43) sahipken, bu değeri bilgi eksikliği (%15,99), derse olan ilgisizlik (%10,28) ve öğretim dili (%4,65) takip etmektedir. Yönetim bilişim sistemleri dersinin zor bir ders olduğunu ifade eden öğrenciler bulunmaktadır. Bazı öğrenciler ders için gerekli alt yapıya sahip olmadıklarını, ön bilgilerinin eksik olduğunu belirtmişlerdir.

YBS dersi için öneri ifadelerinin başında uygulama ifadesi gelmektedir (%24,42). Aynı zamanda bu ifade yüzdelik ortalaması mesleki önem ifadesinden sonra tüm ifadeler arasında en yüksek ikinci değere sahiptir. YBS dersinin sadeleştirilmesini ifade eden öğrenci yüzdelik ortalaması %6,59 iken dersin seçmeli ders statüsüne geçirilmesi gerektiğini ifade eden öğrenci yüzdelik ortalaması %5'tir. Sosyal bilimler disiplinlerinde okuyan öğrenciler temelde işletme, ekonomi, finans, muhasebe, insan kaynakları gibi dersleri çoğunlukla yönetsel açıdan öğrenip beceri ve yetkinlik geliştirmektedirler. YBS dersi firmalara, örgütlere ve kurumlara yönelik bilgi sistemlerini hem yönetsel hem de teknolojik açıdan ele aldığı için öğrenciler özellikle teknolojik açıdan bilgi altyapılarının YBS dersi kapsamında ele alınan konular için eksik olduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin bilgisayar laboratuvarlarında daha fazla uygulama yapmak istedikleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler mezun olup iş hayatına atıldıkları zaman, teorik bilgiden ziyade, uygulamaya yönelik becerilerinin kendilerine daha faydalı olacağını düşünmektedirler. Bu yüzden teknoloji derslerinde ele

alınan uygulama yazılımlarının öğrenilmesine ve gerçek işletme problemlerinin yazılımlar ile çözümüne yönelik uygulama derslerinin daha fazla yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Bazı öğrenciler, YBS dersinin konularının genel hatlarıyla anlatılmasını istediklerini belirtmişlerdir.

Ders değerlendirmelerine ilişkin bulgular incelendiğinde, dört faktörün öğrenci geribildirimleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu faktörler, Tablo 4’te gösterildiği üzere *öğrenci, dersin mesleki önemi, dersin işleniş yöntemi ve öğretim elemanıdır*.

Öğrenci faktörünün belirleyici özellikleri, öğrencilerin ders ile alakalı bilgi altyapıları, yabancı dil becerileri ve derse olan ilgi düzeyleridir. Dersin önemi faktörünün belirleyici özellikleri, iş başvurularında bilgisayar uygulama yazılımı içeren derslerin avantaj sağlaması ve iş hayatında teknik yetkinlik gösterilmesidir. Dersin işleniş yöntemi faktörünün belirleyici özellikleri, derslerin yüz yüze ya da uzaktan oluşu, uygulama çalışmalarının yeterli derecede olması ve dersin değerlendirme yöntemleridir. Öğretim elemanları faktörünün belirleyici özellikleri, öğretim elemanının öğrencinin ilgisini çekecek şekilde etkileşimli ders işleyişi, mesleki ihtiyaçları karşılayan örneklerle dersleri zenginleştirmesidir.

Tablo 4. Öğrenci Geribildirimlerini Etkileyen Faktörler Ve Özellikleri

Faktörler	Özellikler
Öğrenci	Bilgi altyapısı
	Yabancı dil düzeyi
	Derslere olan ilgi düzeyi
Dersin önemi	İş başvurularında avantaj
	İş hayatında teknik yetkinlik
Dersin işleniş yöntemi	Yüz yüze veya uzaktan olması
	Uygulama çalışmalarının niteliği
	Derslerin değerlendirme yöntemleri
Öğretim elemanı	Öğrencilerle etkileşim
	Örneklerle açıklama

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin eğitime ve derslere yönelik algılarını öğrenmek, geri bildirimler doğrultusunda eksiklikleri ve hataları tespit etmek, mevcut durumu iyileştirmek ve kurum ile ilişkilerini geliştirmek açısından önem taşımaktadır. Bu nedenlere bağlı olarak, bu çalışmada işletme, iktisat gibi sosyal bilimler lisans programlarında yer alan temel teknoloji ve bilişim dersleri, öğrenci bakış açısıyla değerlendirilmiş, öğrenci bakış açısına etki eden faktörler belirlenmiştir.

Bu araştırmanın dört temel sonucu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, pek çok öğrenci teknoloji ve bilişim derslerinin işletme ve iktisat gibi alanlarda mesleki kariyerleri için önemli olacağını farkındadır. Dolayısıyla, derslerle ilgili olumlu görüşlerin yanı sıra eksikliklerin giderilmesi için kaygılarını ve beklentilerini ifade etmektedirler.

Bir diğer önemli sonuç, öğrencilerin bilgisayar uygulama çalışmalarına daha fazla ihtiyaç duyması yönündedir. Öğrenciler mesleklerini icra ederken kullanacakları bilgisayar yazılımlarını lisans eğitimleri boyunca öğrenmek ve pratiğini yapmak istemektedirler. Çünkü sektördeki firmaların bu yetkinliklere sahip adayları tercih ettiklerini ve uygulama konusundaki becerilerinin kendilerine rekabet avantajı sağlayacağını düşünmektedirler.

Çalışmanın üçüncü önemli sonucu göstermiştir ki, öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve öğrenme becerileri ile derslerin öğrencilere göre zorluk dereceleri arasında denge olmalıdır. Ders kolay algılandığında dersin gereksiz olduğu düşünülmekte, zor algılandığında ise derse yönelik ilgisizlik ve kaygı oluşmaktadır. Günümüzde öğrencilerin bilgisayar ve bilişim teknolojileri okuryazarlığı arttıkça bilgisayar ve bilişim teknolojileri dersleri ile zorluk dereceleri arasındaki ilişkiyi daha sağlıklı ortaya koyabilmek gerekmektedir.

Dördüncü ve son sonuç ise dersin işleniş yöntemiyle ilgilidir. Sınıf ortamında, yüz yüze iletişimin hâkim olduğu derslere aşına olan öğrenciler, uzaktan eğitime uyum sağlamakta zorlanabilmekte ve öğretim elemanı ile etkileşimi yetersiz bulmaktadırlar. Bu çalışmada yüz yüze verilen YBS dersi ve uzaktan eğitim platformunda verilen TBT dersi için etkileşimle ilgili faktörlerin öğrenciler açısından önem arz ettiği belirlenmiştir.

Bu çalışmanın bulguları ve sonuçları dikkate alındığında, işletme ve iktisat gibi sosyal bilimler lisans programlarında, teknik bilgi altyapısı eksik ya da olmayan öğrencilere, derslerin daha basit ve sade anlatılması, e-öğrenme platformlarının daha açıklayıcı anlatılarak etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanması, gerek sınıf içi gerek uzaktan eğitimde öğretim elemanları ile öğrenciler arasındaki etkileşimin artırılması, mesleğe yönelik bilgisayar uygulamalarının çeşitlendirilerek daha yaygın kullanılması, teknoloji derslerinin zorunlu ders statüsünden çıkartılıp seçmeli dersler haline getirilmesi önerilmektedir.

Gelecek çalışmalarda, Covid-19 salgını süresince zorunlu olarak yürütülen uzaktan eğitimle ilgili düşüncelerin, bu altı yıllık veriye sahip çalışmanın bulgu ve sonuçlarıyla harmanlanıp güncellenerek uzaktan eğitime katkı sunulması düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

AACSB (2019). “A Collective Vision for Business Schools” <https://www.aacsb.edu/publications/researchreports/collective-vision-for-business-education> (Erişim Tarihi 30.04.2019).

Accenture (2015). “How to Design and Scale Digital and Blended Learning Programs to Improve Employment and Entrepreneurship Outcomes”

https://www.accenture.com/t20160119T105855__w__us-en/_acnmedia/PDF-5/Accenture-Digital-Learning-Report-and-How-To-Guide_Full.pdf (Erişim Tarihi: 19.04.2019).

Ali, R., ve Katz, I. R. (2010). Information and communication technology literacy: What do businesses expect and what do business schools teach?. *ETS Research Report Series*, 2: i-20.

Ali, F., Zhou, Y., Hussain, K., Nair, P.K. ve Ragavan, N.A. (2016). Does higher education service quality effect student satisfaction, image and loyalty?: A study of international students in Malaysian public universities. *Quality Assurance in Education*, 24(1):70-94.

Berg, B. L., ve Lune, H. (2012). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Essex, England: Pearson.

Chimgee, D., Naranchimeg, L., Enerel, A., Bolor, A., Erdenebileg, S., ve Bilguun, A. (2020). Integrating SAP in business school: Outcomes of SAP hands-on exercises in business information systems course. *9th International Conference on Educational and Information Technology*, February 2020, Oxford, United Kingdom.

Corbin, J.M. ve Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*. 13(1): 3-21.

- Downey, J.P., McGaughey, R. ve Roach, D. (2011). Attitudes and influences toward choosing a business major: The case of information systems. *Journal of Information Technology Education: Research*, 10 (1): 231-251.
- Eom, S. B., Wen, H. J., ve Ashill, N. (2006). The determinants of students' perceived learning outcomes and satisfaction in university online education: An empirical investigation. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 4(2): 215-235.
- Firat, M. ve Bozkurt, A. (2020) Variables affecting online learning readiness in an open and distance learning university, *Educational Media International*, 57(2): 112-127.
- Finnegan, C., Morris, L. V., ve Lee, K. (2008). Differences by course discipline on student behavior, persistence, and achievement in online courses of undergraduate general education. *Journal of College Student Retention: Research, Theory ve Practice*, 10(1): 39-54.
- Fu, J. (2013). Complexity of ICT in education: A critical literature review and its implications. *International Journal of education and Development using ICT*, 9(1): 112-125.
- Gallagher, K. P., Kaiser, K. M., Simon, J. C., Beath, C. M., ve Goles, T. (2010). The requisite variety of skills for IT professionals. *Communications of the ACM*, 53(6): 144-148.
- Hamilton, D., McFarland, D., ve Mirchandani, D. (2000). A decision model for integration across the business curriculum in the 21st century. *Journal of Management Education*, 24(1): 102-126.
- Hara, N. (2000). Student distress in a web-based distance education course. *Information, Communication ve Society*, 3(4): 557-579.
- Havelka, D., Beasley, F., ve Broome, T. (2004). A Study of Computer Anxiety Among Business Students, *American Journal of Business*, 19(1):63-71.
- Hawawini, G. (2005). The future of business schools, *Journal of Management Development*, 24(9): 770-782.
- Karsten, R., ve Schmidt, D. (2008). Business student computer self-efficacy: Ten years later. *Journal of Information Systems Education*, 19(4): 445.
- Krovi, R., ve Vijayaraman, B. S. (2000). E-commerce content in business school curriculum: opportunities and challenges. *The Internet and higher education*, 3(3): 153-160.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage.
- Lyons, A., Reysen, S., ve Pierce, L. (2012). Video lecture format, student technological efficacy, and social presence in online courses. *Computers in Human Behavior*, 28(1): 181-186.
- Marriott, N., Marriott, P., ve Selwyn, N. (2004). Accounting undergraduates' changing use of ICT and their views on using the Internet in higher education—a research note. *Accounting Education*, 13: 117-130.
- Martins, J., Branco, F., Gonçalves, R., Au-Yong-Oliveira, M., Oliveira, T., Naranjo-Zolotov, M., Cruz-Jesus, F. (2019). Assessing the success behind the use of education management information systems in higher education, *Telematics and Informatics*, 38: 182-193.
- Merriam, S.B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Çev. Ed. Selahattin Turan. Ankara: Nobel.
- Miles, M.B., ve Huberman, A.M. (1994). *An Expanded Sourcebook: Qualitative Data Analysis*. London: Sage.

- Mupinga, D.M., Nora, R.T., ve Yaw, D.C. (2006). The Learning Styles, Expectations, and Needs of Online Students, *College Teaching*, 54(1): 185-189.
- Paechter, M., Maier, B., ve Macher, D. (2010). Students' expectations of, and experiences in e-learning: Their relation to learning achievements and course satisfaction. *Computers & education*, 54(1): 222-229.
- Reynoldson, C., ve Vibert, C. (2005). Creating value in ICT-enabled business education. *Frontiers of e-Business Research*.
- Sander, P., Stevenson, K., King, M. ve Coates, D. (2000). University students' expectations of teaching, *Studies in Higher Education*, 25(3): 309-323.
- Schwandt, T. A., Lincoln, Y. S., ve Guba, E. G. (2007). Judging interpretations: But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New directions for evaluation*, 114: 11-25.
- Shotick, J. ve Stephens, P.R. (2006). Gender Inequities of Self-Efficacy on Task-Specific Computer Applications in Business, *Journal of Education for Business*, 81(5):269-273.
- Sun, J. C. Y., ve Rueda, R. (2012). Situational interest, computer self-efficacy and self-regulation: Their impact on student engagement in distance education. *British Journal of Educational Technology*, 43(2): 191-204.
- Tallent-Runnels, M. K., Thomas, J. A., Lan, W. Y., Cooper, S., Ahern, T. C., Shaw, S. M., ve Liu, X. (2006). Teaching courses online: A review of the research. *Review of educational research*, 76(1): 93-135.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin: Ankara.
- Wang, C., Shannon, D.M. ve Ross, M.E. (2013). Students' characteristics, self-regulated learning, technology self-efficacy, and course outcomes in online learning, *Distance Education*, 34(3): 302-323.